

Znani i mniej znani potomkowie Tomasza. Z tajemnic genealogii hrabiów Ostrowskich (cz. 7)

Maria hr. Ostrowska (1795-1872), najmłodsza córka Tomasza hr. Ostrowskiego, 4 lutego 1815 r. w Warszawie wyszła za Ludwika Felicjana Kajetana hr. Morsztyna vel Morstina herbu Leliwa (1782-1865), ziemianina, bibliofila i kolekcjonera, właściciela Pławowic. Mieli sześcioro dzieci: Helenę (1815-1892), Władysława Teodora (1820-1880), Marianne, Urszulę (ich dat urodzenia nie znamy, jednak na podstawie czasu narodzin ich dzieci możemy przypuszczać, że przyszły na świat w latach 20. XX w.), Tadeusza Tymoteusza (1830-1875) i Ludwikę (1835-1908).

Helena hr. Morsztyn **[il. 1]** ok. 1830 r. wyszła za Aleksandra Ostrowskiego herbu Korab (1810-1896) **[il. 2]**. Aleksander studiował w Warszawie i Monachium, walczył w powstaniu listopadowym (dosłużył się stopnia oficerskiego), po jego upadku był więziony przez Austriaków w Ołomuńcu. Po powrocie do kraju zajął się unowocześnianiem rodzinnego majątku. W folwarku w Silniczce (dziś w powiecie radomszczańskim, województwo łódzkie), wprowadził w nim m.in. maszynę parową i oświetlenie elektryczne, zakładał szpitale i szkoły. Był radcą Dyrekcji Głównej Towarzystwa Kredytowo Ziemskiego w guberni kaliskiej, wiceprezesem Towarzystwa Rolniczego, należał do redakcji „Roczników Gospodarstwa Krajowego”. Pełnił urząd członka Rady Stanu, gubernatora cywilnego radomskiego, dyrektora Komisji Spraw Wewnętrznych, przewodniczącym wydziału próśb i zażaleń. Otrzymał order św. Anny I klasy. Był członkiem-korespondentem Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego. Zmarł w Maluszynie i został pochowany w tamtejszym kościele parafialnym.

Helena i Aleksander mieli sześcioro dzieci: Augusta (Augustyna) (1836-1898) **[il. 3]**, męża Elżbiety Niezabytowskiej herbu Lubicz (1853-1924), która po jego śmierci wyszła za Zygmunta Andrzeja hr. Wielopolskiego (1833-1902), o którym była mowa w cz. 5 niniejszego cyklu; Marię (1838-1925) **[il. 4]**, żonę Stanisława Jana Władysława hr. Potockiego (1836-1882), z którym była spokrewniona, w związku z czym zawarcie małżeństwa wymagało uzyskania kościelnej dyspensy (Tomasz hr. Ostrowski był pradiadkiem obydwójga) - o ich potomkach była mowa w cz. 5 niniejszego cyklu; a także zmarłych bezpotomnie: Jana Leona (1840-1918) **[il. 5]**; Konrada Adama Zygmunta Aleksandra (ok. 1846-1849); Józefa Augusta (1850-1923) **[il. 6]**; Ludwikę Aleksandrę Józefę (1851-1926) **[il. 7]**. Młodzieńczy pamiętnik Ludwiki opublikowali Nina Kapuścińska-Kmieciak i Jarosław Kita w tomie *Świat dziecka ziemiańskiego. Antologia źródeł* (Łódź 2012) [<http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/30538>], natomiast Jarosław Kita i Piotr Zawilski opracowali jej dziennik z okresu I wojny światowej *Trochę się zazdrości tym, co nie dożyli tych czasów...*, wydany przez Naczelną Dyrekcję Archiwów Państwowych (Warszawa 2014) [https://www.archiwa.gov.pl/images/docs/NDAP_DziennikLudwikiOstrowskiejzMaluszyna_3_.pdf].

Józef August Ostrowski (1850-1923) był działaczem społecznym i politycznym. Studiował w Warszawie, Berlinie, Halle i Hohenheim. Wchodził w skład redakcji warszawskiego dziennika "Słowo", współpracował z petersburskim "Krajem". Należał do wpływowej grupy ziemian, przemysłowców i bankierów zabiegających u władz rosyjskich o ulgi gospodarcze dla Królestwa Polskiego. Współtworzył Stronnictwo Polityki Realnej. Trzykrotnie wybierany do Rady Państwa, pełnił w niej funkcję prezesa Koła Polskiego. Po 1910 r. przejawiał coraz większą rezerwę wobec angażowania się po stronie Rosji. W czasie I wojny światowej pośredniczył w kontaktach między konserwatystami z Królestwa Polskiego i Galicji. Następnie zbliżył się do Międzypartyjnego Koła Politycznego, ale nie angażował się w jego działania. Stopniowo ewoluował w stronę wiązania sprawy polskiej z państwami centralnymi: najpierw z Austro-Węgrami, następnie z Niemcami. Od 27 października 1917 r. do 14 listopada 1918 r. był członkiem Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego. Wraz z ks. prałatem Zygmuntem Chełmickim herbu Nałęcz (1851-1922) był autorem większości orędzi publikowanych przez Radę Regencyjną. 11 listopada 1918 r. w jego

warszawskim mieszkaniu odbyło się przekazanie władzy wojskowej, a trzy dni później – władzy cywilnej Józefowi Piłsudskiemu przez Radę Regencyjną. Józef Ostrowski nie założył rodziny i zmarł bezpotomnie w swych dobrach w Maluszynie, które odziedziczył po nim Henryk Stefan Adam hr. Potocki (1868-1958), o którym była mowa w cz. 5 niniejszego cyklu (babka Józefa Augusta Ostrowskiego – Józefa Potocka była siostrą pradziadka Henryka Stefana Adama hr. Potockiego – Michała hr. Potockiego).

Władysław Teodor hr. Morsztyn 25 września 1845 r. w krakowskim Kościele Mariackim poślubił swą kuzynkę Marię Annę hr. Ostrowską herbu Rawicz (1821-1907). Oboje byli wnukami Tomasza hr. Ostrowskiego i jego drugiej żony Apolonii z Ledóchowskich. O ich potomkach była mowa w cz. 6 niniejszego cyklu.

Marianna hr. Morsztyn ok. 1840 r. poślubiła Leona Jana Michała Drogosław-Skorzewskiego herbu Ogończyk (1800-1846). Mieli troje dzieci: Bolesława (1841-?), męża Tekli Ostrowskiej herbu Korab (1860-?) z którą miał syna Leona Drogosław-Skorzewskiego (1864-1884); Pawła (1844-?); Marię Gertrudę (1846-1928).

Maria Gertruda Drogosław-Skorzewska (znana też jako Skórzewska) została siostrą Zgromadzenia Sióstr Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Jazłowcu (do tego samego klasztoru wstąpiła wspomniana w cz. 2 niniejszego cyklu Celina Michałowska) oraz pisarką (używała także pseudonimu S. Margert). Opracowała życiorysy założycielek Zgromadzenia Sióstr Niepokalanek (wraz z inną członkinią tegoż Zgromadzenia, etnografką i archeolożką Zofią Teodorą Marią Szembekówną – siostrą Marią Krystą od Przenajświętszego Sakramentu, 1885-1974). Pisała też wiersze, poematy, jak np. *Cztery chwile z życia Polki* [https://polona.pl/item/cztery-chwile-z-zycia-polki_NzMxMzE3Njc/0/#info:metadata], a także dramaty i powieści historyczne, w których dużą rolę odgrywają wątki religijne, np. *Irena* [https://polona.pl/item/irena-powiesc-z-czasow-domicyana_NTU4Mzk0Mzk/0/#info:metadata] czy najbardziej w jej dorobku ceniona i najobszerniejsza (trzytomowa) powieść *Savonarola*, jedyna w literaturze polskiej poświęcona postaci florenckiego dominikanina. Choć niemal zupełnie zapomniane, utwory Marii Gertrudy pojawiają się w handlu antykwarycznym i z rzadka stają się obiektem refleksji literaturoznawców.

Urszula hr. Morsztyn ok. 1840 r. poślubiła Kazimierza Sariusz-Skórkowskiego herbu Jelita. Mieli troje dzieci: Teresę (ok. 1850-1913) [il. 8], żonę Karola Siemieńskiego herbu Leszczyc (ok. 1834-?); Stanisława (1850-1881) i Feliksa (1853-1892), który w 1876 r. uzyskał na Uniwersytecie Jagiellońskim tytuł doktora medycyny.

Tadeusz Tymoteusz hr. Morstin (bo tak w XIX wieku zaczęto pisać to nazwisko) 3 lutego 1857 r. we Lwowie poślubił Sabinę Brygidę hr. Siostrzanek-Karnicką herbu Kościeszka odmieniona (1830-1891) [il. 9]. Mieli trzech synów: Romana Ferdynanda Ludwika (1858-1912) [il. 10]; Henryka Mariana Marię (1859-1922), męża Karoliny Joanny Marianny hr. Mycielskiej herbu Dołęga (1867-1941), z którą miał czworo dzieci; Tadeusza Mariana Marię (1866-1937), męża Celinej Marii Leonii Bnińskiej herbu Łodzia (1863-1941), z którą miał troje dzieci.

Najmłodsza córka Ludwika Felicjana Morstina i Marii z Ostrowskich herbu Rawicz – Ludwika Morstinówna (1835–1908) wstąpiła do Zgromadzenia Sióstr Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Jazłowcu (dziś na Ukrainie), którego dzieje kilkakrotnie łączyły się z historią rodu Ostrowskich. Następnie została przełożoną nowo utworzonego klasztoru niepokalanek w Szymanowie (dziś w powiecie sochaczewskim, województwo mazowieckie).

Dobiega końca szkic poświęcony tajemnicom genealogii hrabiów Ostrowskich. Oczywiście nie wyczerpuje on jakże rozległego zagadnienia. Biorąc pod uwagę jedynie potomków Tomasza, od którego rozpoczyna się hrabiowska linia Rawitów-Ostrowskich, drzewo genealogiczne tego rodu rozgałęziało się z każdym pokoleniem. Ostrowscy łączyli się więzami rodzinnymi m.in. Z Potockimi, Wielopolskimi, Broel-Platerami, a także "innymi" Ostrowskimi (herbu Korab). Podobnie

jak w wielu innych rodzinach szlacheckich i arystokratycznych, już w XIX wieku można dostrzec zjawisko "ubytku przodków" wskutek zawierania małżeństw między kuzynami połączonymi osobami wspólnych pradziadków czy nawet dziadków. Zakończenie opisywania większości linii na II połowie XIX lub początku XX wieku nie zawsze było jednoznaczne z ich "wygaśnięciem"; często podyktowane było jedynie potrzebą zachowania przejrzystości wywodu, jeżeli w kolejnych pokoleniach nie było postaci, które w szczególny sposób zapisały się w dziejach dzięki swej aktywności społecznej, gospodarczej, kulturalnej czy politycznej. A takich wybitnych osobistości wśród potomków Tomasza hr. Ostrowskiego nie brakowało. Uparcie nasuwa się spostrzeżenie, że w genach przekazywanych kolejnym pokoleniom przeszło coś z patriotyzmu, przywiązania do religii katolickiej, przedsiębiorczości czy zamiłowania do utrwalania swych myśli na piśmie – które przecież cechowały hrabiów Ostrowskich sprzed dwóch wieków. Tradycyjne dziedziczenie nazwisk w linii męskiej powoduje, że dziś ich potomkowie noszą wiele nazwisk, zaś burzliwe dzieje Polski, zabory, dwie wojny światowe i gwałtowne przemiany polityczne – że mieszkają w wielu krajach, położonych niemal na wszystkich kontynentach.

dr Daniel Warzocha

Bibliografia:

- Minakowski M.J., *Genealogia potomków Sejmu Wielkiego*, www.sejm-wielki.pl [dostęp: 16.04.2020]
- Polski Słownik Biograficzny* (wersja internetowa), www.ipsb.nina.gov.pl [dostęp: 16.04.2020]
- Wikipedia, wolna encyklopedia*, <https://pl.wikipedia.org> [dostęp: 16.04.2020]
- Geni.com*, www.geni.com [dostęp: 16.04.2020]
- AbeBooks.co.uk. Passion for books*, <https://www.abebooks.co.uk/Savonarola-Powiesc-histeryczna-Przez-autora-Ireny/4853582686/bd> [dostęp: 16.04.2020]
- Dramaty spod powierzchni*, <https://trybuna.info/opinie/dramaty-spod-powierzchni/> [dostęp: 16.04.2020]
- Nekrologi warszawskie. Baza nekrologów*, <http://www.nekrologi-baza.pl/zlista/355> [dostęp: 17.04.2020]
- Polski Słownik Biograficzno-Genologiczny. Morsztyn*, <https://polishgenealogy1.blogspot.com/2017/04/morsztyn.html> [dostęp: 16.04.2020]
- Świat dziecka ziemiańskiego. Antologia źródeł*, wstęp, wybór i opracowanie N. Kapuścińska-Kmieciak, J. Kita, Łódź 2012.

Ilustracje:

1

Helena z hr. Ostrowskich hr. Morsztyn (1815-1892), wnuczka Tomasza hr. Ostrowskiego (www.geni.com)

2

Aleksander Ostrowski herbu Korab (1810-1896), mąż Heleny z hr. Ostrowskich hr. Morsztyn (1815-1892), wnuczki Tomasza hr. Ostrowskiego (www.geni.com)

3

August (Augustyn) Ostrowski (1836-1898),
syn Heleny i Aleksandra, prawnuk Tomasza
hr. Ostrowskiego (www.geni.com)

4

Maria z Ostrowskich Potocka (1838-1925),
prawnuczka Tomasza hr. Ostrowskiego
(www.geni.com)

5

Jan Leon Ostrowski (1840-1918), prawnuk
Tomasza hr. Ostrowskiego (www.geni.com)

6

Józef August Ostrowski (1850-1923),
regent Królestwa Polskiego, prawnuk
Tomasza hr. Ostrowskiego (Wikimedia
Commons)

7

Ludwika Aleksandra Józefa Ostrowska (1851-1926), prawnuczka Tomasza hr. Ostrowskiego (www.geni.com)

8

Teresa z Sariusz-Skórkowskich Siemieńska (ok. 1850-1913), prawnuczka Tomasza hr. Ostrowskiego (*Świat dziecka ziemiańskiego. Antologia źródeł*, Łódź 2012)

9

Tadeusz Tymoteusz hr. Morstin (1830-1875), wnuk Tomasza hr. Ostrowskiego, z żoną Sabiną Brygidą hr. Siestrzanek-Karnicką (1830-1891) (*Świat dziecka ziemiańskiego. Antologia źródeł*, Łódź 2012)

10

Roman Ferdynand Ludwik hr. Morstin (1858-1912), prawnuk Tomasza hr. Ostrowskiego (*Świat dziecka ziemiańskiego. Antologia źródeł*, Łódź 2012)